

Matematika

II qism

1

$$3-1=?$$

I.V. Repyova

Matematika

1- sinf

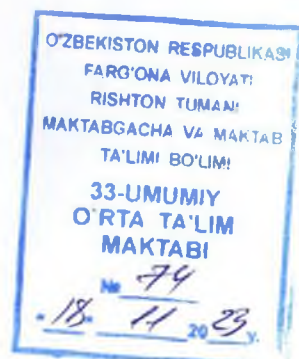
II qism

Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik

Ta'limni rivojlantirish Markazi huzuridagi Aniq fanlar bo'yicha ilmiy-metodik kengash tomonidan tavsiya etilgan.

Toshkent — 2023

UO'K 51(075.3)
KBK 22.1ya72
R 42

I. V. Repyova

Matematika. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 1-sinfi uchun
darslik, 2-qism / I. V. Repyova, Y. V. Zemlina. – Toshkent:
"Novda Edutainment", 2023. – 72 b.

Taqrizchilar:

- N. M. Usmanova** – MMTV tasarrufidagi PMTIDUM ning oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi;
- O. Sh. Yevstafyeva** – MMTV tasarrufidagi PMTIDUM ning 1-toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi;
- M. M. Umarova** – Toshkent shahar 222-umumiy o'rta ta'lim maktabining 1-toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi;
- M. I. Xujayeva** – Toshkent shahar 142-umumiy o'rta ta'lim maktabining 1-toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Shartli belgilar:

– qalam bilan ishlash
uchun topshiriq;

– yozma bajarish
uchun topshiriq;

– og'zaki bajarish
uchun topshiriq;

– juft bo'lib ishlash;

– o'ylang!

ISBN 978-9943-9702-5-0

© I. V. Repyova
© "Novda Edutainment", 2023

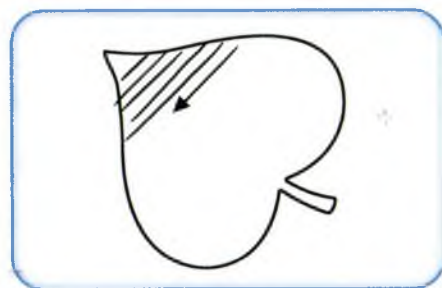
Matematika — bu nima?

Salom, aziz bolajonlar! Darslikning ikkinchi qismida bizga ma'lum sonlar atrofimizdagi olamni tasvirlab berishda kamlik qilishini tushunib yetamiz. Biz 100 gacha bo'lgan sonlarni o'rganamiz va uzun hamda murakkab matematik ifodalar tuzamiz. Qadimda odamlar sonlarni qanday belgilaganliklarini bilib olamiz va sonlarning zamonaviy yozuvi qanchalik qulay ekaniga ishonch hosil qilamiz.

42. 11 dan 20 gacha bo'lgan sonlar

ikki xonali sonlar
o'nliklar
birliklar

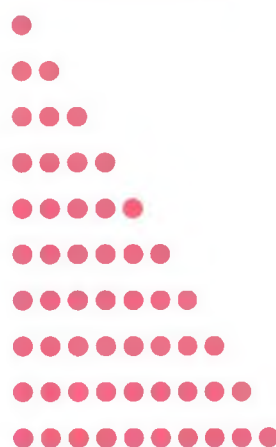
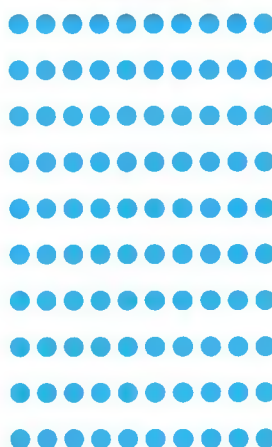
1. Bu yerda nechta daraxt bor?

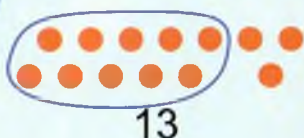
11 — o'n bir
12 — o'n ikki
13 — o'n uch
14 — o'n to'rt
15 — o'n besh
16 — o'n olti
17 — o'n yetti
18 — o'n sakkiz
19 — o'n to'qqiz
20 — yigirma

O'nliklar

Birliklar

2. To'liq o'nliklarni ajrating va sonlarni yozing.

13

42. 11 dan 20 gacha bo'lgan sonlar

3. Bitta sonni har xil ko'rinishda qanday yozish mumkin ekanini ko'ring.

O'n bir 11 1 o'nl. 1 birl. $10 + 1$

O'n uch   o'nl. birl.

4. Yig'ilgan barglardan ekologik toza o'tin tayyorlandi. Nechta o'tin-tarasha hosil bo'ldi?

5. Chizg'ich yordamida amallarni bajaring.

Namuna: $11 + 1 = 12$

$12 + 1$ $12 + 2$ $11 + 3$ $14 + 2$ $15 + 3$ $14 + 5$

6. Bog'bon olma bog'iga daraxtlardan tushgan

          ko'mdi.

Olxo'ri bog'iga u

       ko'mdi.

U hammasi o'lib nechta barg uyumini ko'mgan?

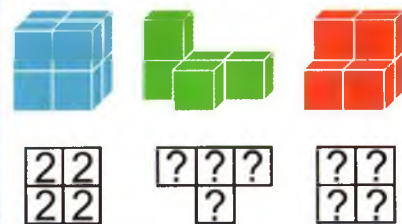

7. Birinchi yo'lakdagi xonadonlarni nomerlash uchun 15 ta raqam sotib olindi. Birinchi yo'lakda nechta xonadon bor?

43. 11 dan 20 gacha bo'lgan sonlarning o'nlikda yozilishi

ikki xonali sonlar
raqamlar bilan yozish
o'nliklar va birliklar
sonlarning grafik yozuvi

1. Hovlida hammasi bo'lib nechta gul bor?

Ikki xonali sonlar ikkita raqam bilan yoziladi. Birinchi raqam sonda nechta o'nlik, ikkinchi esa raqam nechta birlik borligini bildiradi. Har bir raqamning sondagi o'rni xona deb ataladi.

$$10 + 3 = 13$$

O'nlar xonasi

Birlar xonasi

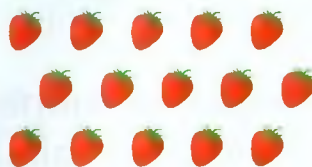

2. Sonlarni o'nliklar va birliklar yig'indisi shaklida yozing.

3. Har bir rasmdagi to'liq o'nliklarni aylanaga oling. Sonlarni xona qo'shiluvchilari yig'indisi ko'rinishida yozing.

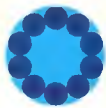
43. 11 dan 20 gacha bo'lgan sonlarning o'nlikda yozilishi

4. Sonni har xil usullarda tasvirlang.

O'n yetti

17

1 o'nl. 7 birl.

 $10 + 7$

O'n ikki

--	--

☐ o'nl. ☐ birl.

b

☐ birl.

--	--	--	--

5. Alisher uydan chorrahagacha 10 minut va chorrahadan maktabgacha yana 8 minut vaqt sarfladi. Alisher uydan maktabgacha bo'lgan yo'lga necha minut vaqt sarflagan?

[illegible]

6. ● — havoni ifloslantirmaydigan obyektlar,

● — havoni ifloslantirdigan obyektlar.

Bo'yang. 4 ta misol tuzing.

$$Q + Y = 0$$

$$Y + Q = \square$$

$0 - Y = \square$

$$O - Q = \square$$

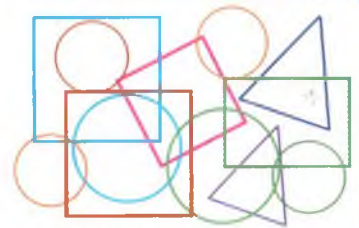
[illegible]

7. Rasmda nechta uchburchak bor?

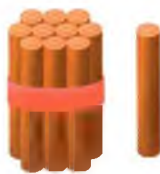
44. 11 va 12 sonlari

o'n bir
o'n ikki
sonlar tarkibi

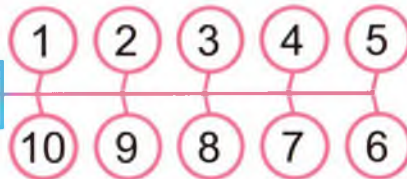

Shakllar nechta?

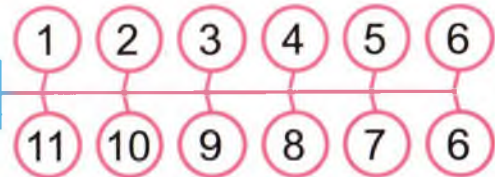
11 va 12 sonlarining tarkibi

11

12

- Yer yuzida har kuni hayvonlarning 6 turi yo'qolib ketadi. 2 kunda hayvonlarning necha turi yo'qolib ketadi?

QORA KITOB

- 11 va 12 sonlarining tarkibini o'rganing.

11 soni

$10 + 1$	●●●●●●●●●●
$9 + 2$	●●●●●●●●●●
$8 + 3$	●●●●●●●●●●
$7 + 4$	●●●●●●●●●●
$6 + 5$	●●●●●●●●●●

12 soni

$11 + 1$	●●●●●●●●●●
$10 + 2$	●●●●●●●●●●
$9 + 3$	●●●●●●●●●●
$8 + 4$	●●●●●●●●●●
$7 + 5$	●●●●●●●●●●
$6 + 6$	●●●●●●●●●●

3. Chizg'ich yordamida yig'indini hisoblang.

11 + 5 =	11 + 6 =	12 - 4 =
12 + 3 =	12 - 2 =	11 - 5 =

4. Ikkita katta daraxtni kesgan odam nechta ko'chat ekishi kerak?

[illegible]

5. Madina nechta gulga suv quyishi kerak?

[illegible]

6. Tug'ilgan kunga 18 ta shar shishirilishi kerak. 8 ta shar shishirildi. Shishiriladigan nechta shar qoldi?

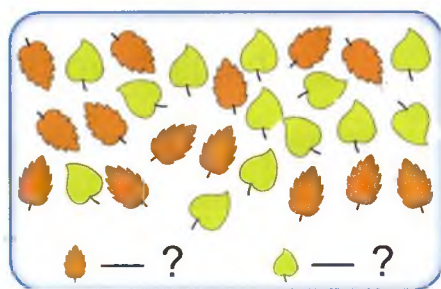
[illegible]

7. Zafar 10 dan 20 gacha bo'lgan hamma sonlarni ketma-ket yozdi. U 1 raqamini necha marta yozgan?

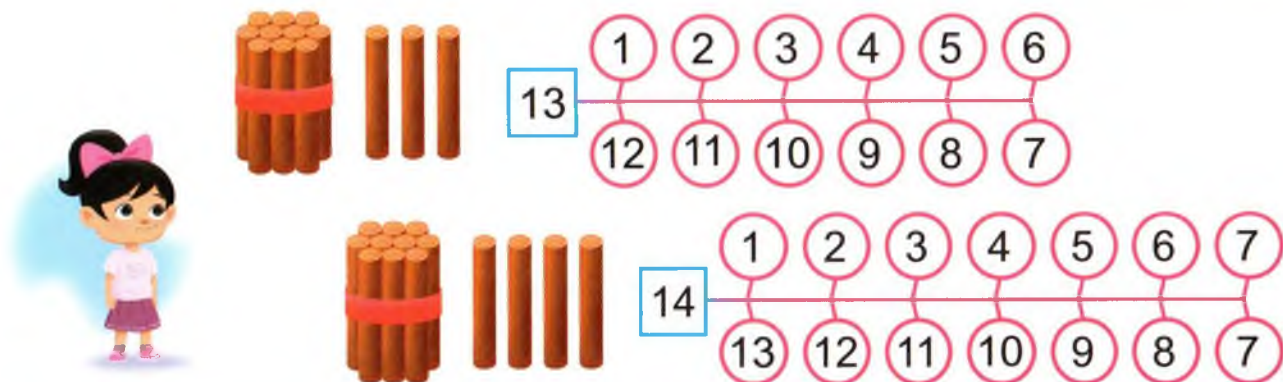
[illegible]

45. 13 va 14 sonlari

o'n uch
o'n to'rt
sonlar tarkibi

13 va 14 sonlarining tarkibi

1. Nurlan bir necha kun ob-havoni kuzatdi va har bir kunni maxsus belgi bilan belgilab bordi.

U jami necha kun ob-havoni kuzatdi?

2. 13 va 14 sonlarining tarkibini o'rganing.

13 soni

$$\begin{aligned}
 12 + 1 & \text{ (12 blue dots, 1 purple dot)} \\
 11 + 2 & \text{ (11 blue dots, 2 purple dots)} \\
 10 + 3 & \text{ (10 blue dots, 3 purple dots)} \\
 9 + 4 & \text{ (9 blue dots, 4 purple dots)} \\
 8 + 5 & \text{ (8 blue dots, 5 purple dots)} \\
 7 + 6 & \text{ (7 blue dots, 6 purple dots)}
 \end{aligned}$$

14 soni

$$\begin{aligned}
 13 + 1 & \text{ (13 blue dots, 1 purple dot)} \\
 12 + 2 & \text{ (12 blue dots, 2 purple dots)} \\
 11 + 3 & \text{ (11 blue dots, 3 purple dots)} \\
 10 + 4 & \text{ (10 blue dots, 4 purple dots)} \\
 9 + 5 & \text{ (9 blue dots, 5 purple dots)} \\
 8 + 6 & \text{ (8 blue dots, 6 purple dots)} \\
 7 + 7 & \text{ (7 blue dots, 7 purple dots)}
 \end{aligned}$$

Quyosh batareyasi quyosh nurlari yordamida elektr energiyasi ishlab chiqaradi.

3. 14 kunning 9 kuni yomg'irli va qolgan kunlar esa quyoshli bo'lgan. Quyosh batareyasi necha kun ishlagan?

[illegible]

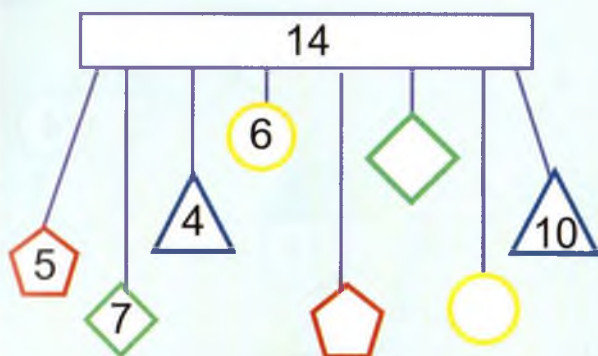
4. Qaysi son tushirib qoldirilgan?

5. Bo'shliqlarni to'ldiring.

$\square + 8 = 14$	$8 + \square = 13$	$\square + 11 = 13$
$11 - \square = 9$	$11 - 2 = \square$	$14 - \square = 9$

6. Namuna bo'yicha
14 raqamini to'plang.

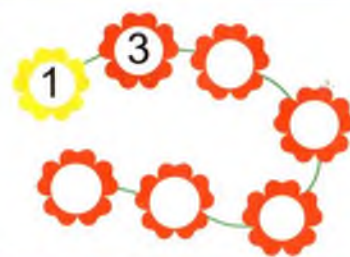

7. Aziz, Lola va Said har biri turli sondagi bulutlar chizdilar. Agar rasmlarda hammasi bo'lib 6 ta bulut bo'lsa, har bir bola nechtadan bulut chizgan?

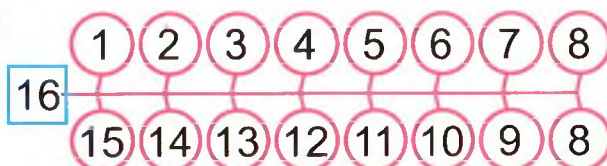
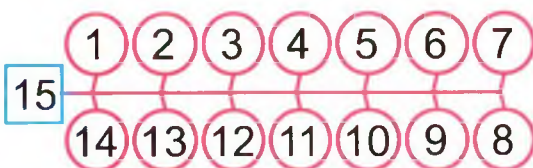

46. 15 va 16 sonlari

o'n besh
o'n olti
sonlar tarkibi

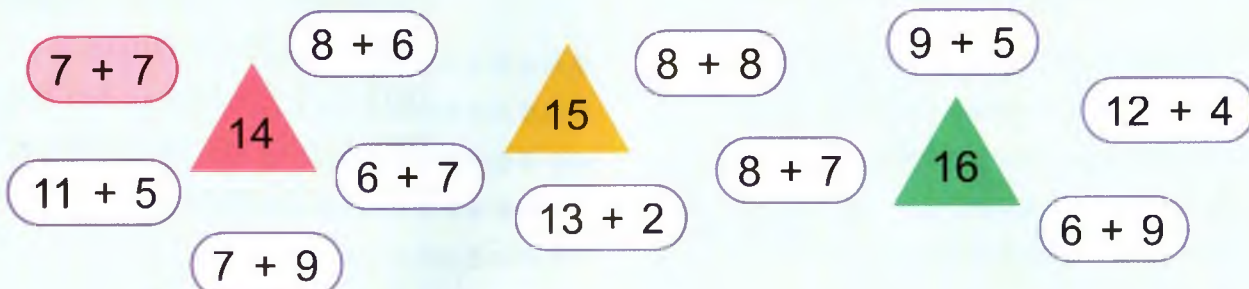
15 va 16 sonlarining tarkibi

1. Ilhom barglarni qutilarga solmoqda. Qutilarga ularda nechta barg borligini yozing. Ilhom qaysi daraxt nomini yozmadi? Shu daraxt nomini qutiga yozing.

2. Ifodalarni ularning qiymatlari qanday rangda bo'lsa, shunday rangda bo'yang.

Qaysi ifoda bo'yalmasdan qoldi? Uning qiymatini toping.

3. Misollarni yeching. Javoblarni o'sish tartibida qo'ying va chinor daraxtining boshqacha nomini toping.

A	15	-	10			L	16	-	14			P	15	-	14		
A	15	-	4			N	16	-	3			T	16	-	6		

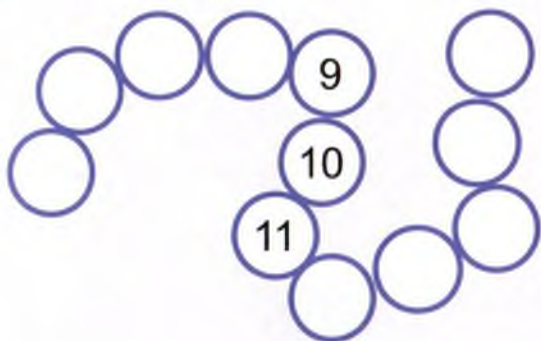
4. Natijalarni kamayish tartibida yozing. Hosil bo'lgan so'zni o'qing.

A	16	-	10			A	16	-	6			R	15	-	3		
A	15	-	1			G	19	-	10			Q	16	-	1		
Y	15	-	11														

5. Maktab hovlisiga 10 yil avval terak ekishgan, undan 6 yil oldin esa chinor ekishgan. Chinorning yoshi nechada?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Sonlar qatorini to'ldiring.

7. Lola kapalakni yelimladi. U quyidagi qismlarga ega edi: . Lola qanday kapalakni yelimladi?

47. 17 va 18 sonlari

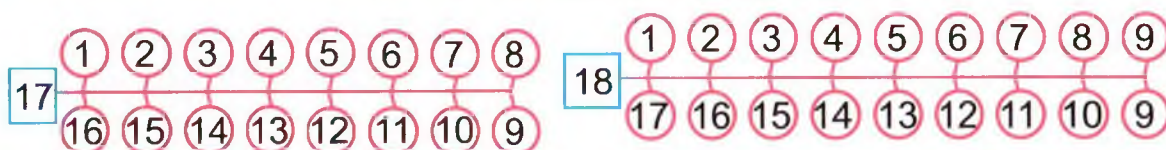
o'n yetti
o'n sakkiz
sonlar tarkibi

	-	2	=	10
+				+
1				
=				=
	+	2	=	15

17 va 18 sonlarining tarkibi

1. Yo'l bo'yida 9 ta zarang daraxti o'sadi. Bog'bon har ikki zarang orasiga bittadan archa ekishni rejalashtirdi. Zaranglar orasiga archalarni tasvirlang. Necha tup archa kerak bo'ladi?

Kelajakda yo'l bo'yida necha tup daraxt o'sadi?

2. Sinfdoshingiz bilan musobaqalashing. Kim daraxtning ildizidan uchigacha tezroq yetib boradi? Daftarlaringizni almashing va bir-biringizni tekshiring. Kim to'g'ri yechdi?

9 + 3 8 + 7

10 + 7

11 + 1

8 + 2

3 + 5

1 + 2

7 + 9 8 + 4

12 + 1

9 + 1

4 + 4

10 + 5

2 + 2

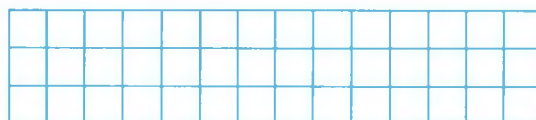

3. Chiziq yordamida ifodani uning qiymati bilan tutashtiring.

$11 + 4$ 10 $7 + 3$ $12 + 6$ 18
 12
 $10 + 2$ 13
 $5 + 8$ 17 $8 + 9$ $2 + 5$
 7 15

4. 7 tup archa qancha kislorod chiqarsa, 1 tup terak ham shuncha kislorod chiqaradi. 2 tup terakni necha tup archaga almashtirish mumkin?

5. Hozir terakning bo'yi qanchaga teng?

Bir yilda yana
2 metr o'sdi.

O'tgan yili bo'yi
16 m ga teng edi.

6. Rasmlarning to'g'ri tartibini birinchisidan boshlab ko'rsating.

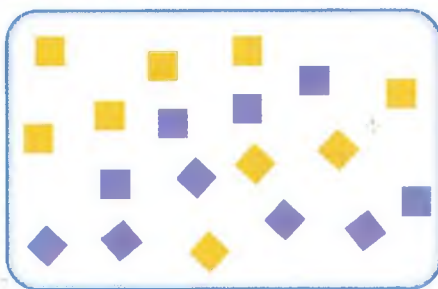

7. Oq va yashil katakchalar soni teng bo'lishi uchun bir nechta katakchani bo'yang.

48. 19 va 20 sonlari

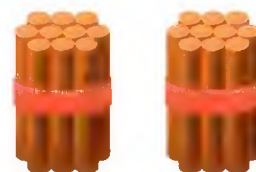
o'n to'qqiz
yigirma
sonlar tarkibi

19 va 20 sonlarining tarkibi

19 soni

20 soni

1. Bog‘bon bog‘dan 10 ta oq va 10 ta qizil atirgul kesib oldi.
U hammasi bo‘lib nechta atirgul kesib o‘ldi?

3 ta atirguldandan iborat nechta har xil guldasta yasash mumkin? Tasvirlang.

[illegible]

- 2. Berilgan sonni har xil usullarda yozing.**

O'n ikki		10 + 2		
O'n besh				1 o'nl. 5 birl.
O'n yetti				
Yigirma	20			

0, 2, 4, 6, 8 raqamlari bilan tugaydigan sonlar juft sonlar deyiladi.

1, 3, 5, 7, 9 raqamlari bilan tugaydigan sonlar toq sonlar deyiladi.

3. Berilgan ma'lumotlardagi xatoni toping.
- a) $12 = 20 + 1$.
 - b) Matematika bir va ikki xonali raqamlarni o'rganadi.
 - d) 8 va 10 sonlarining yig'indisi 17 ga teng.
 - e) Agar to'g'ri chiziqqa ikkita nuqta qo'yilsa, unda ular orasidagi chiziq siniq chiziq deyiladi.

4. Ikkita bir xil gulni qo'shib juftlang. Nechta gul chizilganini yozing. Shu sonlarda qanday umumiylik bor?

Miqdori: Miqdori:

- 5. Tokchada hammasi bo'lib nechta xona gullari bor?**

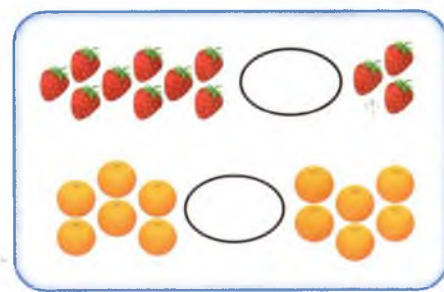
6. Gullar soni teng bo'lishi uchun tepadagi tokchadan pastki tokchaga nechta gulni olib qo'yish kerak?

[illegible]

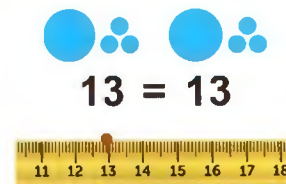
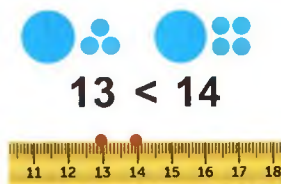
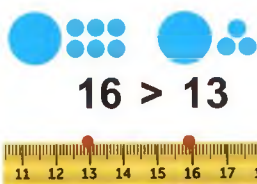
Q'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
FARG'ONA VILOYATI
RISHTON TUMANI
MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIMI BO'LIMI
33-UMUMIY
O'RTA TA'LIM
MAKTABI
№ 74
18.11.2023 y.

49. Sonlarni taqqoslash

sonlarni tarkibi va
sonlar qatoridagi o'rnini
bo'yicha taqqoslash

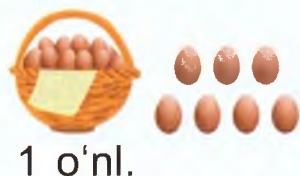

Sonlarni taqqoslash

1. Oq tovuq bir oyda 17 ta tuxum qo'yadi, kokilli tovuq esa oyiga 13 ta tuxum qo'yadi. Ko'proq tuxum olish uchun tovuqlarning qaysi naslini ko'paytirish kerak?

Oq tovuq

Kokilli tovuq

2. Rasmlar yordamida taqqoslang.

3. Chizg'ichdan foydalanib sonlarni taqqoslang.

8	3	10	15
2	7	18	10
8	16	7	17

50. Qavslar

amallar tartibi
birinchi amal
ikkinchi amal

Qavssiz ifodalarda amallar chapdan o'ngga tomon tartib bilan bajariladi.

$$6 + 3 + 7$$

Qaysi amal birinchi bajarilishini ko'rsatish uchun u qavslarga olinadi.

$$6^2 + (3^1 + 7)$$

1. Hayvonot bog'ining bir katagida 5 ta kaklik va 4 ta tustovuq yashaydi. Ularga yana 10 ta bedana qo'shishdi. Endi katakda hammasi bo'lib qancha qush yashaydi?

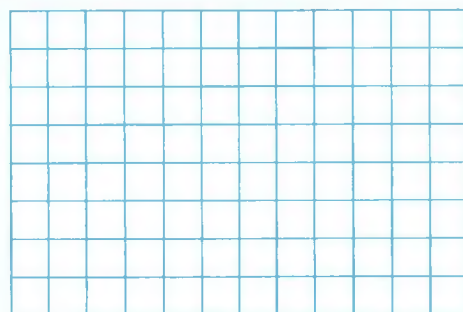
kaklik

tustovug

bedana

- 2. Amallarni tartibga rioya qilgan holda bajaring.**

Namuna: $3 + (5 + 5) = 3 + 10 = 13$

$$5 + (7 + 3) =$$

$$18 + (6 - 5) =$$

- 3. To'rga ilingan baliqlar olingandan so'ng akvariumda nechta baliq qoladi? Bolalarning qaysi biri ifodani to'g'ri tuzdi?**

Aziz $13 - (3 + 2)$

Lola $18 - (3 + 2)$

Said $(18 - 3) + 2$

4. Hayvonot bog'ining omborida qushlar uchun 7 qop don turgan edi. Ertalab ombordan 3 qop don olindi va kechqurun yana 10 qop don keltirildi. Omborda necha qop don bo'ldi?

[illegible]

5. Lulu nomli maymun
3 yoshga to'lganda
hayvonot bog'iga keltirildi.
Bugun Luluning hayvonot
bog'ida yashayotganining
10 yilligi nishonlanadi.
Maymun Luluning yoshi
nechada?

[illegible]

- 6. Tengliklardan foydalanib shaklarni oxirigacha chizib tugallang.**

4	+	7	=	1	1	
---	---	---	---	---	---	--

7. Qavslar ichidagi sonlarni namuna bo'yicha yozing.

1	0	(15)	5
---	---	------	---

	6	()	8	
--	---	---	---	---	--

	7	()		9	
--	---	---	--	---	--	---	--

51. Qavslar

amallar tartibi
birinchi amal
ikkinchi amal

1	2	3
3	1	2
1	2	3
2	3	1

Amallarni bajarish tartibi:

- 1. Birinchi navbatda qavslar ichidagi amallar bajariladi.**
- 2. Agar qavslar bir nechta bo'lsa, har bir qavsdagi amallar chapdan o'ngga tomon navbat bilan bajariladi.**
- 3. So'ng amallar chapdan o'ngga tomon, navbat bilan bajariladi.**

1. Hayvonot bog'larida oziq-ovqatlar solingan maxsus xaltalar sotiladi. Xaltada jami nechta meva va sabzavotlar bor?

[illegible]

- 2. Ifodalarda qavslarni shunday qo‘yingki, natijada chizma va amallar tartibi bir-biriga mos kelsin.**

Diagram illustrating the calculation of $5 + 3 - (8 - 4)$:

- Top left box: $5 + 3$
- Top right box: $8 - 4$
- Bottom left box: (empty)
- Bottom right box: (empty)
- Bottom center box: (empty)
- Minus sign ($-$) is placed between the bottom left and bottom right boxes.
- Arrows point from the top left box to the bottom left box, and from the top right box to the bottom right box.
- Arrows point from the bottom left box and the bottom right box to the bottom center box.

$5 + 3 - 8 - 4 =$

$12 - 2 + 10 - 2 =$

3. Topshiriqni mallar tartibiga rioya qiligan holda bajaring.

$(18 - 8) + (17 - 10)$

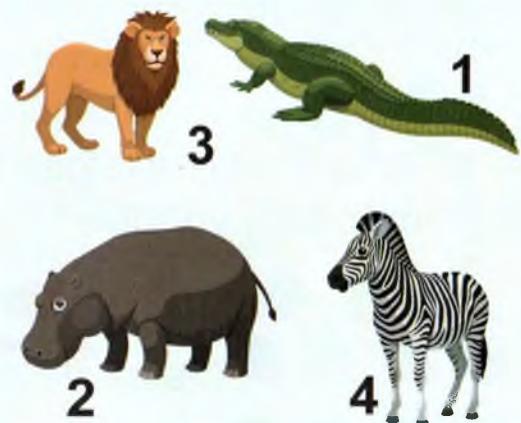
4. Hayvonlarning yemishini shunday taqsimlangki, hamma hayvonga baravar tegsin.

5. Dastlab hayvonot bog'iga 3 nafar katta kishi va 7 nafar bola kirdi, keyin 2 nafar katta kishi va 4 nafar bola kirdi. Shu vaqt ichida hayvonot bog'ida hammasi bo'lib necha kishi kirgan? Ikki usulda ifoda tuzing.

[illegible]

6. Hayvonot bog'ida jami nechta hayvon bor?

52. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish

10 gacha to'ldirish
to'liq o'nlikni ajratish

1 + 4 = ?

3 + 5 = ?

Qo'shishda qo'shiluvchilardan birini 10 gacha to'ldirish mumkin.

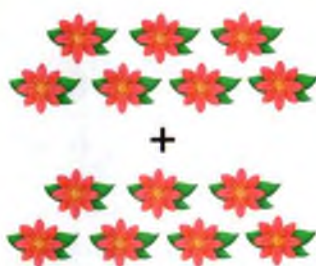
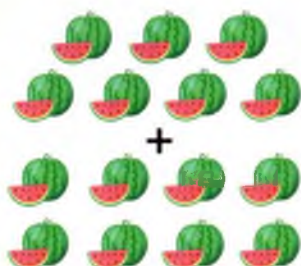
$$8 + 5 = (8 + 2) + 3 = 10 + 3 = 13$$

1. O'quvchilar sayohatga otlandilar. Avtobusning yonida 8 nafar o'quvchi turibdi. Ularga yana 5 kishi — 2 nafar o'quvchi va 3 nafar ota-ona qo'shildi. Hammasi bo'lib qancha odam yig'ildi?

[illegible]

- 2. To'liq o'nlikni ajratgan holda qo'shing. Hosil bo'lgan misollarni yozing.**

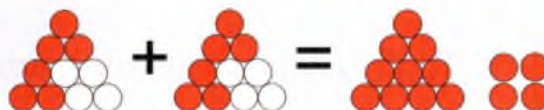
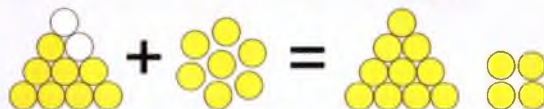
[illegible][illegible][illegible]

52. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish

- 3. Qo'shishni namunaga qarab o'rganing. Qolgan rasmlardagi xatolarni to'g'rilang.**

Namuna:

4. Sumka 11 kg yukni ko'tara oladi. Har bir buyum yoniga necha yozilgan bo'lsa, u shuncha massaga ega. Shu barcha buyumlarni sumkada olib ketish mumkinmi?

11

1

1

2

6

[illegible]

5. O'qituvchi bolalarni rasmdagi soatga o'xshash soat yasashlari uchun tabiiy narsalar yig'ib kelish maqsadida sayrga olib chiqdi. Soatga qarab nechta har xil narsa kerak bo'lishini aniqlang.

6

8

4

4

7

Hammasi bo'lib nechta barg yig'ish kerak?

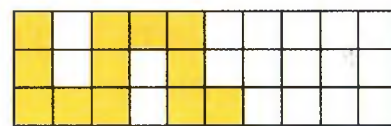
[illegible]

Nimani ko'proq yig'ish kerak: eman yong'og'inimi yoki kashtan yong'og'inimi? Qancha ko'p?

[illegible]

53. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish

10 gacha to'ldirish
to'liq o'nlikni ajratish

1. To'liq o'nlikni ajrating va qo'shing.

[illegible][illegible]

2. Hisoblang.

$7 + 5 = \square \square$	$9 + 7 = \square \square$	$9 + 9 = \square \square$
$8 + 3 = \square \square$	$8 + 8 = \square \square$	$8 + 7 = \square \square$

3. Ifodalar tuzing va ularning qiymatlarini toping.

Sayyohlar mehmonxonagacha avval 6 soat avtobusda, so'ng yana 5 soat velosipedda yurishdi. Sayyohlar yo'lga necha soat sarflashdi?

[illegible]

Sayyohlarga Katta Chimyon tog'iga chiqish uchun 7 soat, tog'dan tushish uchun esa 4 soat kerak bo'ladi. Sayyohlar necha soatdan so'ng qaytadilar?

[illegible]

53. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish

4. Sayyohlar yo'lining har bir qismiga necha soat sarflaganliklari rasmda ko'rsatilgan. Sayyohlar hammasi bo'lib necha soat yo'l yurganlar?

5. Namunaga qarab 4 ta misol tuzing.

S (sayohatlar) = **Z** (tabiatga zarar) + **K** (zarar keltirmaydilar)

Z + K = S	<input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>
K + Z = S	<input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>
S - Z = <input type="text"/>	<input type="text"/> - <input type="text"/> = <input type="text"/>
S - <input type="text"/> = Z	<input type="text"/> - <input type="text"/> = <input type="text"/>

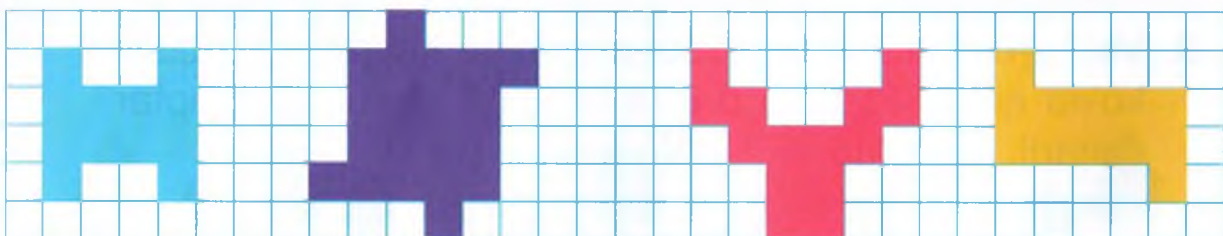
6. O'zbekistonning tog'li hududlaridan birining nomini toping.

O	B	G'	T
9+3	8+5	6+9	7+7

13	12	13	12	14	12	15

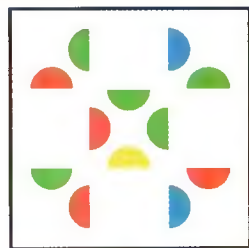

7. Har bir shaklni kesma yordamida teng ikkiga bo'ling.

54. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish

10 gacha to'ldirish
to'liq o'nlikni ajratish

1. Qanday sonlar yashiringanligini toping va misollarni yeching.

2. Salim uydan maktabga ketayotganida bargsiz 6 ta terakni, sariq bargli 7 ta zarang daraxtini va 5 ta archa daraxtini ko'rdi. Shu yo'l bo'yida hammasi bo'lib nechta daraxt o'sadi?

3. Vali uydan maktabga ketayotganida kaptarlar to'dasini ko'rib qoldi. To'dada u 8 ta oq va 9 ta kulrang kaptar sanadi. Bu to'dada nechta kaptar bor?

54. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish

4. Yig'indilarni toping.

4 + 5 =						3 + 7 =						8 + 3 =							
3 + 6 =						5 + 5 =						5 + 6 =							

5. Qo'shishni sonli qator yordamida tasvirlang.

$$16 + 4 = \square \square$$

$$9 + 8 = \square \square \square$$

6. Tabiatda sanash mumkin bo'lgan narsalar nomini toping va tagiga chizing. Qaysi so'z ortiqcha?

quyosh

havo

gul

simyog'och

daraxt

yer

qush

suv

osmon

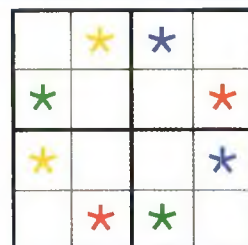

7. Umid chapdan boshlab har ikkinchi, Zulfiya esa o'ngdan boshlab har uchinchi daraxtga suv quydi. Hamma daraxtlarga suv quyildimi?

55. Sonlarni ayirish

kamayuvchi
ayriluvchi
ayirma
birliklardan ayirish

Agar kamayuvchining birliklari soni ayriluvchidan katta bo'lsa, unda kamayuvchining birliklari sonidan ayriluvchini ayirish mumkin.

$$18 - 2 = 10 + (8 - 2) = 10 + 6 = 16$$

1. G'afur va Go'zal o'rtoqlari bilan qorbo'ron o'ynayapti. Ular 16 ta qor to'pi yasashdi. Agar bolalar 4 ta qor to'pini otsalar, ularda nechta qor to'pi qoladi?

[illegible]

- 2. Namunaga qarab hisoblang.**

$$17 - 4 = 10 + (7 - 4) = 10 + 3 = 13$$

[illegible]

[illegible]

3. 18 nafar bola qorli tepalikda uchishardi. Bir soatdan so'ng 6 nafar bolani uyga ovqatlanishga chaqirishdi. Tepalikda necha nafar bola qoldi?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Qahraton qishda qushlarga yordam berish uchun bolalar taxtadan 14 ta donxo'rak yasashdi. Ular 3 tasini daraxtlarga osishdi. Daraxtlarga yana nechta donxo'rakni osib chiqish kerak?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Akmal 11- dekabr — Butun jahon tog'lar kuniga bag'ishlangan anjumanda so'zga chiqishi kerak. Agar u bu chiqish haqida 2- dekabrda bilgan bo'lsa, tayyorlanishiga necha kun qoladi?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

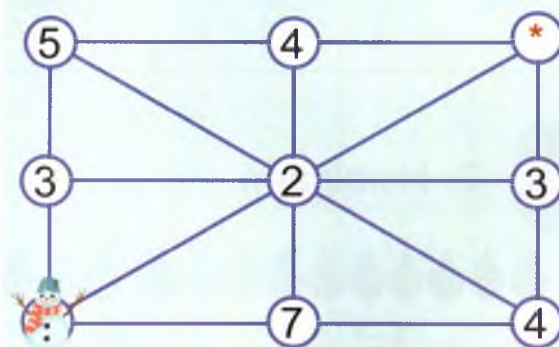
6. Har bir harf uchun ushbu qator va ustundagi sonlarning yig'indisini toping. Natijasini ikkinchi jadvalga yozing. Hosil bo'lgan so'z nimani anglatadi?

+	3	4	5	6	7	8	9
5		Q					B
6				R			
7						O	
8	O						
9		O'			R		N

9	11	16	14	13	12	15	18

7. Qor odamni qor uchquni tomon yo'laklar orqali shunday o'tkazingki, butun yo'l bo'ylab sonlar yig'indisi 13 ga teng bo'lsin.

56. Sonlarni bo'laklab ayirish

kamayuvchi
ayriluvchi
ayirma
bo'laklab ayirish

	3	9
1	2	8
6	4	7

Agar ayriluvchining birliklari soni kamayuvchining birliklari sonidan katta bo'lsa u holda:

- 1) ayriluvchini biri kamayuvchining birliklari soniga teng bo'lgan ikki sonning yig'indisi ko'rinishida ifodalaymiz;
- 2) kamayuvchidan bir qismini ayiramiz;
- 3) qolgan qismini 10 dan ayiramiz.

$$13 - 9 = (13 - 3) - 6 = 10 - 6 = 4$$

3 6

1. Yomg'irdan so'ng hovlida 15 ta katta ko'lmak paydo bo'ldi. Ikki kundan so'ng bolalar maydonchasidagi 5 ta hamda yo'l bo'yidagi 4 ta ko'lmak quridi. Nechta ko'lmak quridi? Hovlida nechta ko'lmak qoldi? Shu 2 kun davomida ob-havo qanday bo'lganini aytish mumkinmi?

2. Hisoblang.

$$16 - 7 = (16 -) - =$$

$$12 - 6 =$$

56. Sonlarni bo'laklab ayirish

3. Ahmad so'nggi 15 kun davomida faqat bir hafta qor yog'ganini va qolgan kunlari havo iliq bo'lganini kuzatdi. Shu vaqt oralig'ida necha kun havo iliq bo'lgan?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Ahror o'z qo'li bilan "mevali muzqaymoq" tayyorladi. Hammasi bo'lib 18 ta ulush chiqdi. Agar u olchadan 9 ta ulush muzqaymoq tayyorlagan bo'lsa, unda shaftoli ta'mi bilan necha ulush muzqaymoq tayyorlagan?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. 19-dekabrda tun 15 soat, kun esa 9 soat davom etdi. Tun kundan necha soatga ko'proq davom etgan?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

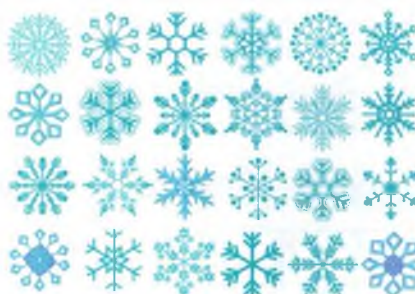
6. Jadvaldan ba'zi sonlarni o'chirishdi. Bu jadvalni bo'laklarga bo'lishdi. Bo'sh kataklarga qanday sonlarni yozish kerakligini toping.

1	2			5					10
		13				17		19	

	3				9	
		16				

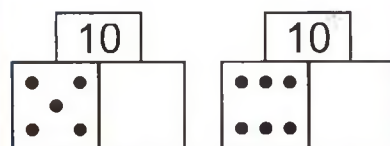

7. Rasmda mana shunday ketma-ketlikni toping.

57. O'nlikdan ayirish usuli

kamayuvchi
ayriluvchi
ayirma
o'nlikdan ayirish

$$12 - 8 = 2 + (10 - 8) = 2 + 2 = 4$$

1. Likopchada 11 ta muz bo'lakchasi bor edi. Ularning bir qismi stakandagi issiq suvga solindi. Likopchada 6 ta muz bo'lakchasi qoldi, stakandagi muz bo'lakchalari esa yo'qolib qoldi. Nechta muz bo'lakchasi yo'qolib qoldi? Muz bo'lakchalari qayerga yo'qoldi?

2. Namunaga qarab hisoblang.

$$16 - 9 = (10 - 9) + 6 = 1 + 6 = 7$$

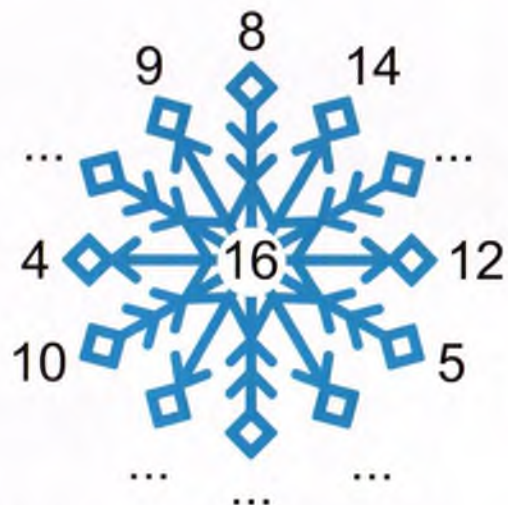
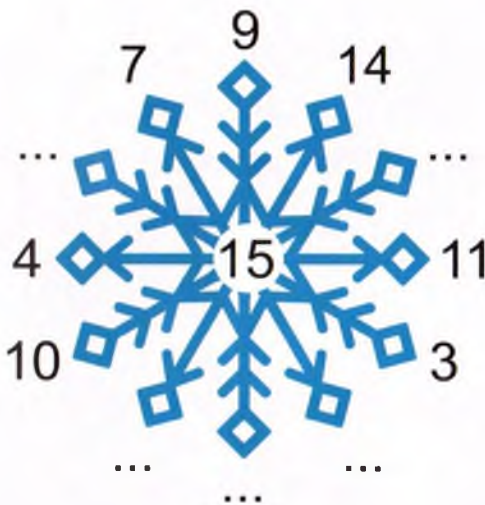
$$17 - 8$$

3. Ona suvni muz bo'lakchalari yasaydigan idishga quydi va muzlatish uchun muzlatgichga qo'ydi. Ikki soatdan so'ng 15 ta muz bo'lakchasi hosil bo'ldi. Agar ona shisha idishdagi iliq sharbatni sovitish uchun unga 8 ta muz bo'lakchasini solsa, nechta muz bo'lakchasi qoladi?

[illegible]

4. Sinfdoshingiz bilan musobaqalashing.
Kim qonuniyatni topsa va tushirib qoldirilgan sonlarni tez o'rniga qo'ysa, shu g'olib sanaladi. Kim tezroq bajardi? Kim to'g'ri bajardi?

5. Amallarni ikki usul bilan bajaring: o'nlikdan ayirish hamda 10 gacha kamaytirish bilan. Nimani sezdingiz?

[illegible]

58. Yaxlit sonlar

yaxlit sonlar

nol bilan tugaydigan sonlar

8		10
---	--	----

12		
----	--	--

	19	
--	----	--

1. Sonlarni o'qing. Ularda necha o'nlik bor?

yigirma

oltmish

yuz

qirq

sakson

o'n

o'ttiz

ellik

yetmish

to'qson

2. Tushirib qoldirilgan sonlarni yozing.

10	20		40			70			
----	----	--	----	--	--	----	--	--	--

3. O'ntalab sanang. Istalgan misolga matematik hikoya tuzing.

Namuna: 2 o'nlik + 3 o'nlik = 50

3 o'nlik + 5 o'nlik =	2 o'nlik + 8 o'nlik =
10 o'nlik - 6 o'nlik =	9 o'nlik - 3 o'nlik =
3 o'nlik + 7 o'nlik =	1 o'nlik + 9 o'nlik =

4. Chizg'ichdan foydalanib amallarni bajaring.

$20 + 10 = \square$	$30 + 30 = \square$	$60 - 20 = \square$
$60 + 10 = \square$	$40 + 20 = \square$	$80 - 70 = \square$

5. Jadvalni birinchi qatordagi namuna bo'yicha to'ldiring.

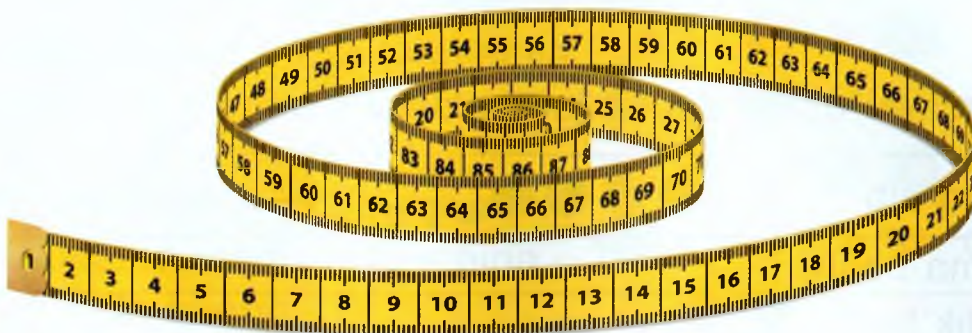
o'n	10		1 o'nl.
o'ttiz			
ellik			
qirq	40		
to'qson			9 o'nl.

6. 80 yildan buyon odamlar uchi sharikli ruchkadan foydalanadilar. Oradan 40 yil o'tib "yozing-o'chiring" nomli ruchka ixtiro qilindi. Odamlar undan necha yildan buyon foydalanishyapti?

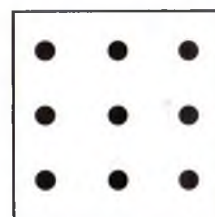
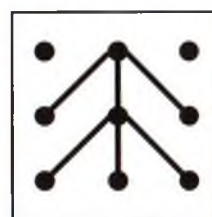
[illegible]

7. O'lchov tasmasida topish mumkin bo'lgan barcha yaxlit sonlarni aylanaga oling.

59. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlar

o'nliklar va birliklar
natural sonlar
guruhlab sanash

20 dan keyin keladigan ikki xonali sonlarning nomi
(yaxlit sonlardan tashqari) ikki so'zdan iboratdir.

Masalan: 31 — o'ttiz bir.

1. Jadvaldan foydalanib, 42, 18, 56, 83 sonlarining
"qo'shnilari"ni ayting. "Qo'shni" sonlar bu sonlardan
nechtaga ortiq yoki nechtaga kam?

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
o'n	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	+10
yigirma	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	+10
o'ttiz	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	+10
qirq	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	+10
ellik	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	+10
oltmish	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	+10
yetmish	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	+10
sakson	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	+10
to'qson	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	+10

2. Sonlarni uchta usul bilan yozing.

Qirq olti		4 o'nl. 6 birl.	46
Yigirma besh			
Ellik bir			

3. Tartib bilan sanang.

38 dan ... 45 gacha 17 dan ... 26 gacha 89 dan ... 96 gacha

Agar ko'p miqdordagi narsalarni sanash kerak bo'lsa (masalan, tangalar yoki konfetlarni), qulay bo'lishi uchun ularni bittalab emas, balki ikkitalab, uchtalab, beshtalab yoki birdaniga o'ntalab sanash kerak.

4. 1- topshiriqdagi jadvalga qarab sanang:

- a) 12 dan boshlab, ikkitalab;
- b) 20 dan boshlab, beshtalab;
- d) 30 dan boshlab, uchtalab;
- e) 10 dan 100 gacha o'ntalab.

5. Sonlarni to'g'ri tartibda ayting. Sanoq tartibini 10 dan boshlab, strelkalar yordamida ko'rsating.

60 20 90 70 30 80 40 10 50

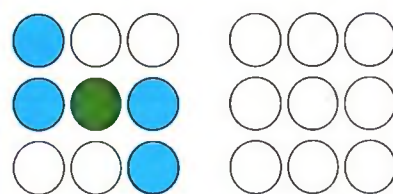

6. Do'konda xaridor sotuvchidan 40 ta tugmacha berishini iltimos qildi. Sotuvchi sanashi qulay bo'lishi uchun tugmachalarni 5 talab sanadi. Sotuvchiga yordam bering.

60. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlarning o'qilishi va yozilishi

Arab raqamlari
o'nliklar va birliklar
guruhlab sanash

Biz foydalanayotgan raqamlar arab raqamlari deyiladi. Qadimda odamlar bu raqamlarni arab tilida yozilgan kitoblar orqali o'rganishgan.

Matematikaga oid ilk kitobni xorazmlik buyuk matematik Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy yozgan.

1. Misrliklar 1 va 10 sonlarini quyidagi belgilar bilan ifodalashgan: 1 soni – | “tayoqcha”, 10 soni – ∩ “tovoncha”. Qadimgi Misrda 35 soni quyidagicha yozilgan: |||| ∩∩∩ Sonlarni o'qing va ularni raqamlar bilan yozing.

2. Sonlarni xona qo'shiluvchilari yig'indisi ko'rinishida yozing.

29 = 20 + 9	42	96
37 = 30 + □	11	86

3. Tartib bilan sanang:

29 dan ... 37 gacha 48 dan ... 56 gacha 77 dan ... 84 gacha

Teskari tartibda sanang:

52 dan ... 47 gacha 93 dan ... 88 gacha 21 dan ... 14 gacha

4. Sinf doshingiz bilan musobaqalashing. Sonlarni o'nliklar va birliklarga bo'ling. Bir-biringizni tekshiring. Kim tezroq bajardi? Kim to'g'ri bajardi?

5. O'quvchilar o'qituvchi bilan tarix muzeyiga borishdi. Muzeyga kirish uchun esa chipta sotib olish kerak. Chiptachi o'qituvchiga chiptalarni quyidagicha beshtalab sanab berdi: $5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5$. O'qituvchi nechta chipta sotib oldi?

[illegible]

6. Lolaning otasi kolleksiyachi. U har xil davlatlarning qadimgi tangalarini to'playdi. Tangalarni u maxsus albomda saqlaydi. Albomning har bir qatoriga 10 ta tanga sig'adi. Agar otasi 5 ta qatorni to'liq to'ldirgan bo'lsa, uning hammasi bo'lib nechta tangasi bor?
-

[illegible]

7. Qadimgi mayya xalqi ham sonlarni yozishda o'z belgilariga ega bo'lgan. O'ylab ko'ring, ularning sonlari qanday qoidaga asosan yozilgan? Sonlarni shunday usul bilan yozing.

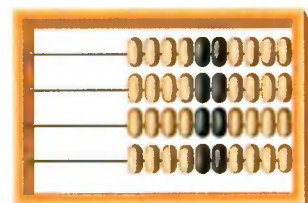
7	12	10	19	9	3	11	16
							

61. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlarning o'qilishi va yozilishi

cho't
o'nliklar va birliklar
ikki xonali sonlar

Toshchalar tizilgan simli chorcho'p
cho't deyiladi. Har bir simdagi
toshchalar sonda nechta birlik,
o'nlik hamda yuzlik borligini
ko'rsatadi.

100
10
1

1. Har bir misol uchun shu misol joylashgan qatordan to'g'ri
javobni toping. Javoblarga mos harflardan qanday so'z
hosil bo'ladi?

$10 + 2 + 4 + 3$	U — 13	O — 20	E — 18	A — 19
$18 - 4 - 3 - 2$	B — 9	V — 8	G — 10	T — 11
$10 - 6 + 7 + 5$	I — 15	O — 6	A — 16	U — 17
$3 + 4 + 5 + 6$	R — 17	K — 18	T — 16	M — 19

2. Cho'tlarda qanday sonlar belgilangan?

42			

3. Quyidagi sonlarni ayting:

3 o'n, 4 birlik	5 o'n, 6 birlik	7 o'n, 2 birlik
1 o'n, 9 birlik	3 o'n, 7 birlik	2 o'n, 0 birlik

61. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlarning o'qilishi va yozilishi

4. Aziz ikki xonali son o'yladi. Unda o'nliklar soni 6 ga teng, birliklar soni esa 3 ta kam. U qanday son o'ylagan?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Lola ikki xonali son o'yladi. Bu sonning raqamlari yig'indisi 5 ga teng. Bu qanday sonlar bo'lishi mumkin? Ularni yozing.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Misollarni yeching.

20 + 70 =			12 + 7 =			30 + 5 =		
10 + 60 =			13 + 5 =			50 + 8 =		

7. Sinfdoshingizga "Kim tezroq" o'yinini taklif eting. Kim qonuniyatni tezroq topadi va o'z jadvalini tez va to'g'ri to'ldiradi?

26	21		27	
56		50	57	
86	81	80		82

33	43		13	
35		65	15	
38	48	68		98

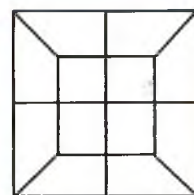
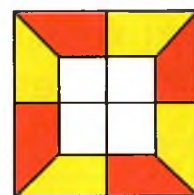

8. Har bir dastada 10 ta likopcha bor. Yuqoridagi tokchada nechta likopcha bor? Pastdagi tokchada-chi? Ikkala tokchada hammasi bo'lib qancha likopcha bor? Shu sonlardan foydalanib 4 ta tenglik yozing.

62. Ikki xonali sonlarni taqqoslash

o'nliklar va birliklar
kichik
katta
teng

Ikki xonali sonlarni taqqoslash ulardagi o'nliklar sonini taqqoslash bilan boshlanadi.
Qaysi sonda o'nliklar ko'p bo'lsa, shu son katta son hisoblanadi. Agar o'nliklar soni teng bo'lsa, unda birliklar soni taqqoslanadi.

1. Nomerlarni to'g'ri tartibda yozing.

93	87	91	98	89	97	86	94	90	95
85			88			92			96

2. Shifokor bemorlarni tartib raqamlari bo'yicha ketma-ket qabul qiladi.
Bemorlarni to'g'ri tartibda joylashtiring.

Agar bemorning nomeri 17 bo'lsa, uni qabulga oldin kiritish mumkinmi?

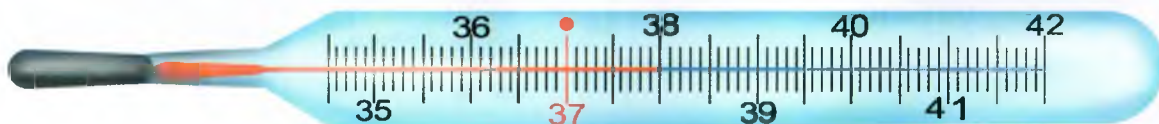

3. Sonlarni taqqoslang.

3 o'nlik, 4 birlik	□	8 o'nlik, 4 birlik	□	15 □ 18	□	39 □ 7
8 o'nlik, 3 birlik	□	8 o'nlik, 7 birlik	□	20 □ 29	□	63 □ 6

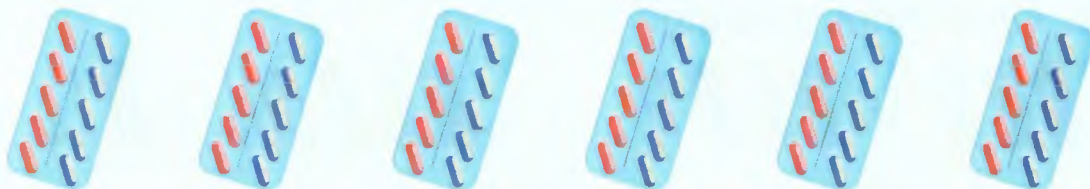
4. Termometrdagi sonlarni ayting.
Nima uchun 37 soni qizil rang bilan ajratilgan?

Ushbu termometr qanday haroratni ko'rsatyapti?
Uni 37° harorat bilan taqqoslang. Tengsizlikni yozing.
Harorati o'lchangan kishining sog'lig'i haqida qanday
xulosa chiqarish mumkin?

[illegible]

5. Shifokor Azizga 30 kun vitamin va minerallar qabul qilishni tayinladi. Onasi har birida 10 tadan tabletka bo'lgan 6 ta plastinka vitamin sotib oldi. Har kuni Aziz ushbu vitaminlardan 2 donadan ichishi kerak. Shu vitaminlar Azizga 30 kunga yetadimi?

- 6.** Hamshira ustiga “yod”, “margansovka” va “zelyonka” deb yozilgan shishachalar tayyorladi. Shishalarga shu moddalarni quymoqchi bo‘lib, ularni adashtirib yubordi.

Shishadagi yozuvlar ichidagi moddalar bilan mos kelmagani ma'lum.

“Yod” yozuvli shishaga yashil rangli suyuqlik quyilgan. Agar yod jigarrang, margansovka esa binafsharang bo’lsa, shishalarni tegishli rangga bo’yang.

63. Ikki xonali sonlarni qo'shish

o'nliklar va birliklar
qo'shiluvchi
yig'indi

5	0	7
6	4	
	8	

Ikki xonali sonlarni qo'shish uchun birliklarni birliklarga, o'nliklarni o'nliklarga qo'shamiz.

1. Ona bir litr suv quyilgan idishga 40 gramm tuz, 30 gramm shakar va 12 gramm limon kislotasini soldi. Ona hammasi bo'lib suvga necha gramm qo'shimcha mahsulot soldi? Ifoda tuzing va qiymatini toping.

- ## 2. Qo'shishni bajaring.

- ### 3. Sonlarni qo'shing.

1 onl.	3 birl.	+	4 onl.	6 birl.
5 onl.	2 birl.	+	2 onl.	5 birl.
7 onl.	1 birl.	+	1 onl.	4 birl.
6 onl.	0 birl.	+	2 onl.	8 birl.

63. Ikki xonali sonlarni qo'shish

4. Qutida hammasi bo'lib nechta mix bor?

34 ta

24 ta

[illegible]

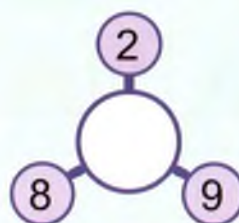
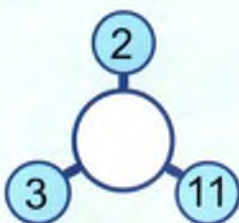
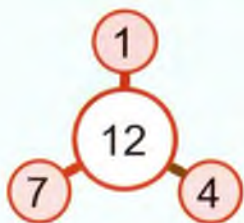
5. Polini bo'yash uchun 11 litr havorang va 14 litr sariq bo'yoqni aralashtirildi. Yangi hosil bo'lgan bo'yoq necha litrni tashkil etadi? Yangi bo'yoq qanday rangni hosil qildi?

[illegible]

6. Shart asosida 4 ta tenglik tuzing va ularni yozing.

[illegible]

7. Bo'sh doirachalarni to'ldiring.

8. Topping.

 + + = 90

 =

--	--

 + + = 50

 =

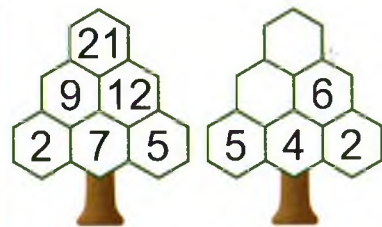
--	--

$$\text{Yellow diamond} - \text{Red diamond} = 30$$

64. Ikki xonali sonlarni qo'shish

o'nlklar va birliklar
qo'shiluvchi
yig'indi

1. 1-“A” sinf xonasida 10 ta, 1-“B” sinf xonasida ham shuncha, 1-“D” sinf xonasida esa bitta ortiq chiroq bor.

1-“A”

1-“B”

1-“D”

1-"A"	1-"B"	1-"D"

1- sinflarda hammasi bo'lib nechta chiroq bor?

[illegible]

- 2. Sonlarni xonalarga bo'ling.**
Sonlarni kamayish tartibida yozing.

● ●● — o'nl. — birl.

● ●●●● __ o‘nl. __ birl.

● ●● ●●● ● o'nl. ● birl.

● ●● ___ o'nl. ___ birl.

[illegible]

- ### 3. Bo'sh kataklarni namuna bo'yicha to'ldiring.

Namuna: 73 = 7 o'nl. 3 birl.

81 = o'nl. birl.

16 = o'nl. birl.

42 = o'nl. birl.

50 = o'nl. birl.

96 = o'nl. birl.

34 = o'nl. birl.

64. Ikki xonali sonlarni qo'shish

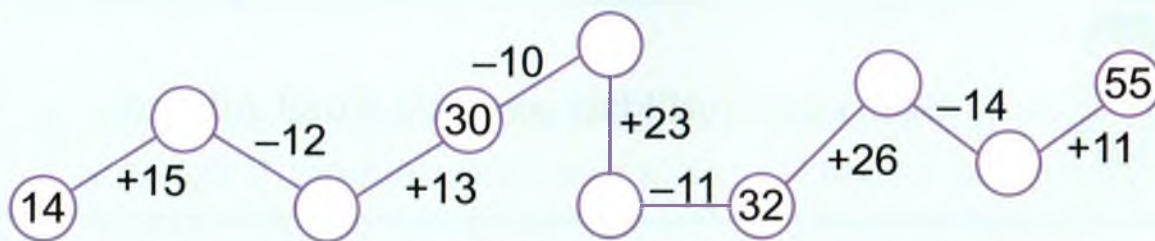
4. Ifodalarning qiymatini toping.

45 va 12 sonlari yig'indisi 16 va 52 sonlari yig'indisi

81 va 14 sonlari yig'indisi 28 va 11 sonlari yig'indisi

5. Amallarni bajaring va doirachalarni kerakli sonlar bilan to'ldiring.

6. Taqqoslang.

22	<input type="text"/>	14		61	<input type="text"/>	16		21	+	32	<input type="text"/>	32	+	21	
51	<input type="text"/>	50		72	<input type="text"/>	73		25	+	23	<input type="text"/>	45	+	21	

7. Narsalarni shakllar bilan bog'lang va o'xshashlik alomatlarini ayting.

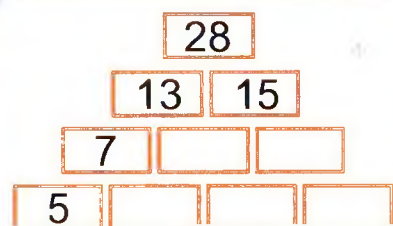

8. Misollarni yeching va ularni qoida bo'yicha bo'yang:
ikki xonali javob — , bir xonali javob — .

21 + 12	7 + 7	10 + 9	50 - 10	6 + 6
9 + 2	15 - 10	11 - 5	18 - 9	46 - 6
20 + 3	20 + 30	11 + 8	10 + 3	13 + 26
11 + 3	14 - 10	10 - 8	16 - 7	16 + 10
8 + 4	14 - 4	10 + 0	11 + 11	71 + 12

65. Ikki xonali sonlarni qo'shish

xona birliklari
o'nlklar va birliklar
qo'shiluvchi
yig'indi

Son xona birliklari asosida hosil qilinadi.

1. Maktabda kaktus hamda osiladigan
tuvaklardagi gullarni o'qituvchilar, qolgan
gullarni o'quvchilar parvarish qiladilar.
O'quvchilar 12 ta osiladigan tuvaklar,
21 ta kaktusli tuvak va 45 ta boshqa
turdagi o'simliklar o'tqazilgan tuvak
borligini hisobladilar. Maktabda o'qituvchilar
parvarish qiladigan gul tuvaklari nechta?

[illegible]

Eng ko'p o'simliklarni kimlar parvarish qiladi?

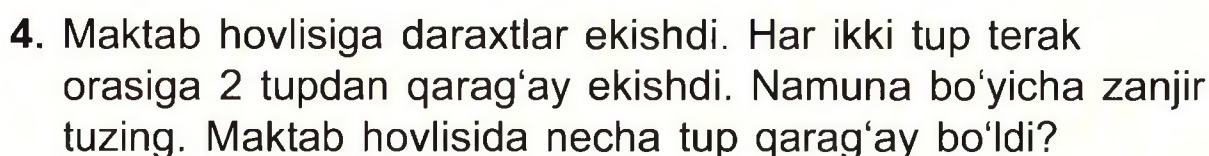
[illegible]

- 2. Yig'indilarni hisoblang.**

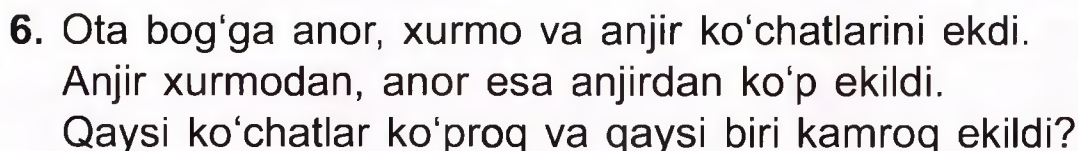
3 onl. 4 birl. + 2 onl. 5 birl.
1 onl. 2 birl. + 5 onl. 5 birl.
3 onl. 2 birl. + 2 onl. 6 birl.
2 onl. 4 birl. + 4 onl. 4 birl.

$22 + 44$	$16 + 52$	$61 + 23$	$24 + 52$
$18 + 11$	$12 + 16$	$34 + 44$	$45 + 52$

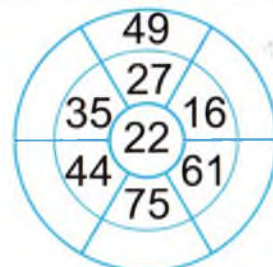
Topilgan sonlarni ortib borish tartibida joylashtiring.
Bunda qanday soʻz hosil boʻladi? Uni oʻqing.

[illegible]

kamroq _____ ko'proq

66. Ikki xonali sonlarni ayirish

o'nliklar va birliklar
kamayuvchi
ayiriluvchi
ayirma

Bir ikki xonali sondan ikkinchi ikki xonali sonni ayirishda birliklardan birliklarni, o'nliklardan o'nliklarni ayiramiz.

1. Ifodalar tuzing va ularning qiymatini hisoblang.

Jasurning 5 ta o'n so'mlik tangasi bor edi. Tug'ilgan kuniga unga yana 3 ta o'n so'mlik tanga sovg'a qilishdi. Jasurning puli qancha bo'ldi?

Jasur bozorga o'zi bilan 7 ta o'n so'mlik tanga olib ketdi. Bozorda u 2 ta o'n so'mlik tanga sarfladi. Unda qancha pul qoldi?

2. Har bir mahsulot qancha turadi. O'qing.

21 			12 	14 	
	15 	3 			22

Pishloq va bir quti tuxum sotib olish ichun 40 yetadimi? Isbotlang.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Hisoblang.

4 önl. 5 birl. - 2 önl. 3 birl.
6 önl. 8 birl. - 1 önl. 7 birl.
9 önl. 5 birl. - 3 önl. 4 birl.

4. Ayirmani toping.

46-23				87-36				15-9				
18-11				79-21				11-7				

5. Taqqoslang.

27 - 12	19	82 - 10	90 - 20
36 - 24	11	45 - 13	45 + 13

6. Do'konga xarid qilish uchun kattalardan 31 nafar kishi, 24 nafar bola va 2 ta kuchuk kirdi. Do'konga hammasi bo'lib qancha odam kirdi?

[illegible]

7. Ikkinchi, to'qqizinchi, beshinchi o'nliklar sonini ayting.

67. Ikki xonali sonlarni ayirish

xona birliklari
kamayuvchi
ayriluvchi
ayirma

2	9	4
		3
6		8

Ikkita son bir-biridan xona birliklari bo'yicha ayiriladi.

1. Restavradorlar qadimgi minoraning devorini asil holiga keltirishyapti. Buning uchun ularga 97 dona bezakli g'isht kerak bo'ladi. Agar 46 dona g'isht keltirilgan bo'lsa, ustalarga yana nechta g'isht yetmayapti?

[illegible]

- 2. Turli xalqlar sonlarni turlicha yozganlar.**
Nomerlash — bu sonlarni yozish usuli.
Zamonaviy nomerlash: 1, 2, 3, 4, ...

Quyida berilgan nomerlashlardan qaysi birida keyingi keladigan son qanday ko'rinishda bo'lishini bilish mumkin?

Xitoycha nomerlash	Mayya hindularining nomerlash usuli
一 二 三 四 五 六	• •• ••• — •

Bu belgilar nimaga o'xshaydi?

- ### 3. Bo'sh katakchalarni to'ldiring.

$64 = 60 + 4$	$32 = \square + \square$	$48 = \square + \square$
$\square = 30 + 4$	$\square = 10 + 8$	$\square = 50 + 5$

4. Doirachalarni xona birliklari yozuvi bilan almashtiring.

●● ●● = o'ni. birl.

= o'nl. bir.

Xona birliklarini doirachalar bilan almashtiring.

2 o'nl. 7 birl. _____ 4 o'nl. 2 birl. _____

5. Xona birliklari yordamida berilgan ifodalarning qiymatini toping.

$$6 \text{ o'nl. } 5 \text{ birl.} - 5 \text{ o'nl. } 3 \text{ birl.} = \square \text{ o'nl. } \square \text{ birl.}$$

9 o'nl. 5 birl. – 5 o'nl. 4 birl. = o'nl. birl.

$$8 \text{ o'nl. } 7 \text{ birl.} - 2 \text{ o'nl. } 5 \text{ birl.} = \square \text{ o'nl. } \square \text{ birl.}$$

6. Hisoblang.

56 + 42	56 - 25	91 - 10
85 - 14	95 - 45	13 + 26

7. Taqqoslang.

8	5	-	1	4	□	6	3	+	1	3	□	6	6	-	1	3	□	1	6	+	2	3	□	6	6	-	1	3	□	1	6	+	2	3	□	6	6
9	5	-	1	3	□	8	1	+	1	2	□	7	6	-	4	3	□	1	3	+	5	2	□	7	6	-	4	3	□	1	3	+	5	2	□	7	6

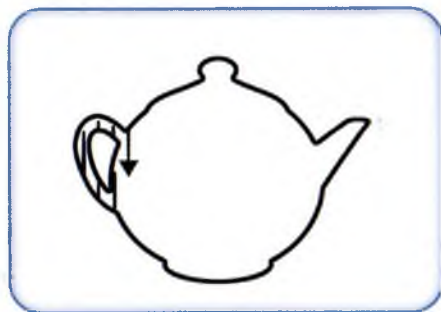

8. Toshkentda dinozavrlar bog'i ochildi. Maydonda 48 ta qadimgi hayvonlar borligi ma'lum bo'ldi. Agar o'txo'rlar soni 24 ta bo'lsa, yirtqichlar soni qancha bo'lgan?

[illegible]

68. Ikki xonali sonlarni ayirish

o'nlklar va birliklar
kamayuvchi
ayriluvchi
ayirma

$$35 - 21 = 14$$

1. Buxoro bug'usini saqlash uchun 1- sonli maktab o'quvchilari 43 qop, 2- sonli maktab o'quvchilari esa ulardan 12 qop kam eman yong'og'i terishdi. 2- sonli maktab o'quvchilari necha qop eman yong'og'i terishgan?

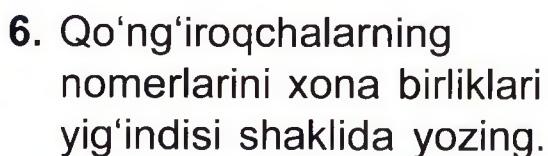
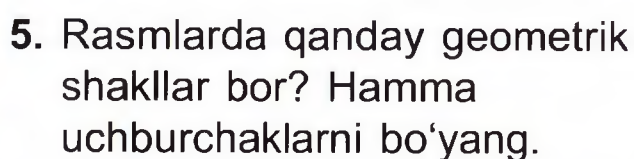
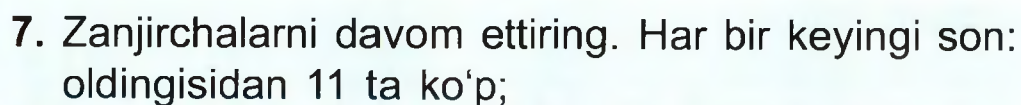
[illegible]

- 2. Rasmga qarab ifoda tuzing va uning qiymatini toping.**
Bu ifoda qanday savolga javob beradi?

[illegible]

3. “>” yoki “<” belgilaridan foydalanib tengsizliklar yozing:
16 soni 13 dan katta. 15 soni 20 dan kichik.

[illegible][illegible]

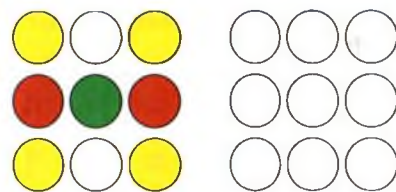
[illegible][illegible]

oldingisidan 12 ta kam.

[illegible]

69. Qo'shish bilan ayirish orasidagi bog'lanish

qo'shish
ayirish
teskari amallar

Qo'shish va ayirish bir-biriga teskari amallar hisoblanadi.

1. O'zbek alifbosida 29 ta harf bor, ulardan 6 tasi unli harflar. Alifboda nechta undosh harf bor? Ifoda tuzing va yozing.

[illegible]

- 2. Rasmga qarang va misollarni yeching.**

3	0	+	4			
---	---	---	---	--	--	--

3	4	-	4		
---	---	---	---	--	--

4	+	30			
---	---	----	--	--	--

3	4	-	3	0		
---	---	---	---	---	--	--

Bunday misollar qanday ataladi?

- ### 3. Hisoblang.

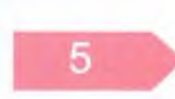
56 - 34	98 - 43	44 + 45
17 + 22	64 - 52	34 + 62

Javobingizni tekshiring.

69. Qo'shish bilan ayirish orasidagi bog'lanish

4. Shaklni toping. Bu shakl uchburchak ham, oltiburchak ham emas, uning uchlari soni beshdan kichik, uning nomeri uning tomonlari soniga teng emas.

5. Shakllarni quyidagi guruhlariga birlashtiring.

yopiq chiziqlar

ochiq chiziqlar

6. Ikki xonali sonlarni o'sish tartibida joylashtiring va til haqidagi maqolni toping.

20	14	17	25	15
G	T	L	A	I

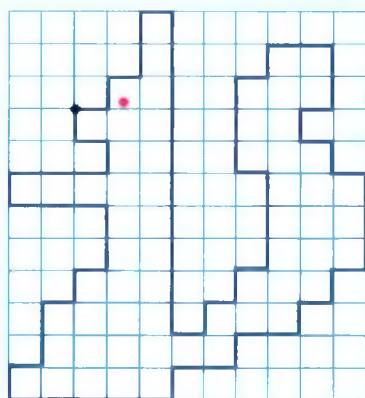
35	29	31	26	38	36
B	T	I	E'	R	O

50	42	48	45
A	E	G	L

58	63	55	52	71	56
B	O	T	E'	R	I

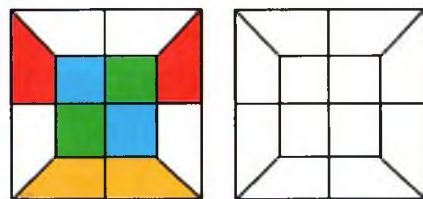
7. Katakilda olmaxon rasmini bo'yang.

8. Bo'g'irsoq quyongacha 10 metr, bo'rigacha 20 metr, so'ng ayiqqacha 30 metr va nihoyat tulkigacha 40 metr yumalab bordi. Hammasi bo'lib u necha metr yumaladi?

70. Ko'p komponentli qo'shish

qo'shiluvchi
yig'indi
amallar tartibi

Ko'p komponentli qo'shish — bu uch va undan ko'p qo'shiluvchilar yig'indisini topish.

1. Geografiya darsida o'quvchilar 24 ta ko'l, 13 ta dengiz va 22 ta daryo bilan tanishdilar. O'quvchilar jami nechta suv hayzasini bilib olishdi?

[illegible]

- 2. Hisoblang va taqqoslang.**

$10 + 4 + 2$	$14 + 2 + 4$	$6 + 4 + 12$	$16 + 12 + 2$
$15 + 4 + 1$	$10 + 5 + 20$	$7 + 8 + 5$	$13 + 7 + 10$

- 3. Ifodalar tuzing va ularning qiymatini hisoblang.**
22, 5 va 12 sonlari yig'indisi.

[illegible]

11, 13 va 15 sonlari yig'indisi.

[illegible]

70. Ko'p komponentli qo'shish

4. Jadvalni to'ldiring.

a	24	45	82
b	21		
c		31	11
$a + b + c$	99	87	97

5. Shart bo'yicha ifoda tuzing:

Yevropada — 43 ta davlat
Osiyoda — 42 ta davlat

} ? davlat

[illegible]

6. Rasmda nechta har xil shakl bor? Ularni chizing.

This image shows a full page of blank graph paper. The grid consists of small squares formed by thin, light blue lines. There are 20 columns and 20 rows of squares, creating a uniform pattern across the entire page. The background is white, and the lines are evenly spaced.

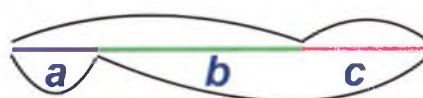
7. Shakllarni chizishda bola yo'l qo'ygan xatoni toping.

71. Qo'shishning guruhlash xossasi

yig'indi
amallar tartibi
guruhlash xossasi
o'rin almashtirish xossasi

Qo'shishning guruhlash xossasi

$$(a + b) + c = a + (b + c)$$

1. Nonushtada ona stolga ikkita likopcha qo'ydi. Birinchi likopchaga bitta olma va ikkita banan, ikkinchisiga uchta shaftoli qo'ydi. Bugun esa ona birinchi likopchaga bitta olma va uchta shaftoli, ikkinchisiga ikkita banan qo'ydi. Bu bilan bizning mevali nonushtamiz shakli o'zgardimi?

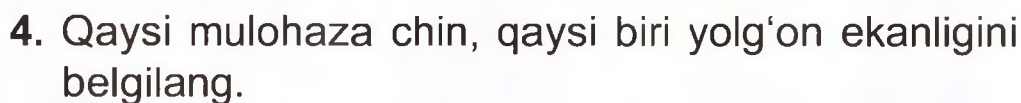

- 2. Misollarni yechishda qo'shishning guruhlash va o'rin almashtirish xossalarini qo'llang.**

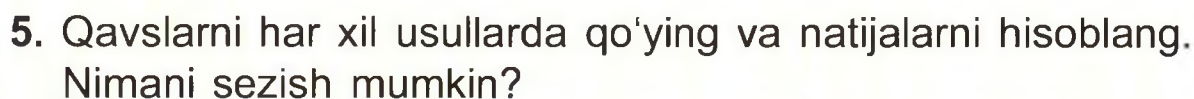
$$3 + (7 + 5)$$
$$(8 + 4) + 2$$
$$(16 + 3) + 4$$

- 3. Qonuniyatni toping va qatorni uchinchi o'nlikkacha davom ettiring.**

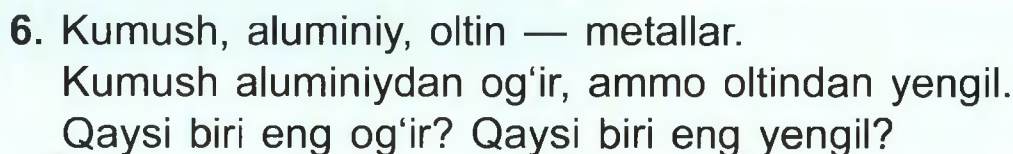
[illegible]

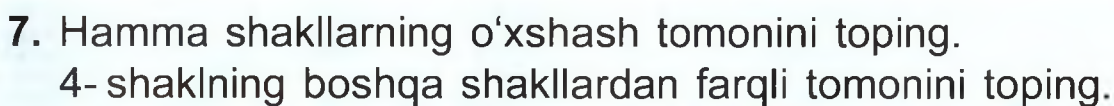
	Mulohazalar	Ch	Y
1	Eng kichik geometrik shakl bu — nuqta.		
2	39 soni 3 ta birlik va 9 ta o'nlikdan iborat.		
3	Uchburchakning uchta tomoni bor.		
4	100 va 50 sonlari ayirmasi 50 ga teng.		
5	Agar kamayuvchi 97 ga, ayriluvchi 40 ga teng bo'lsa, u holda ayirma 67 ga teng bo'ladi.		
6	Kvadrat va to'g'ri to'rtburchakning tomonlari soni teng.		

	2	4	+	1	2	+	1	1					7	5	-	3	3	-	2	2				
	2	4	+	1	2	+	1	1					7	5	-	3	3	-	2	2				

yengil \longrightarrow og'ir

4

72. Tarkibli ifodalar

qo'shiluvchi va yig'indi
amallar tartibi
guruhlash xossasi

11	-	8	=	
-				+
=				=
	+	4	=	10

1. Planetariyga o'quv qurollari keltirildi. Ular ichida 4 ta teleskop, 12 ta xarita va 21 ta sayyoralar haqida disk bor edi. Planetariyga hammasi bo'lib nechta o'quv qurollari keltirildi?

[illegible]

- 2. Rasm bo'yicha uchta qo'shiluvchidan iborat ifoda tuzing. Uni yozing va qiymatini hisoblang.**

[illegible]

- ### 3. Jadvalni to'ldiring.

	12	1	1	48	1	23
			12			
	16	7	84	1	1	35
 + + 	98	12		59	45	89

4. Hosil bo'lgan ifodalarni yozing.

7 ta samolyot	5 ta ko'p	<input type="text"/>
16 ta raketa	7 ta kam	<input type="text"/>
28 ta yulduzcha	11 ta ko'p	<input type="text"/>
14 ta yo'ldosh	2 ta kam	<input type="text"/>

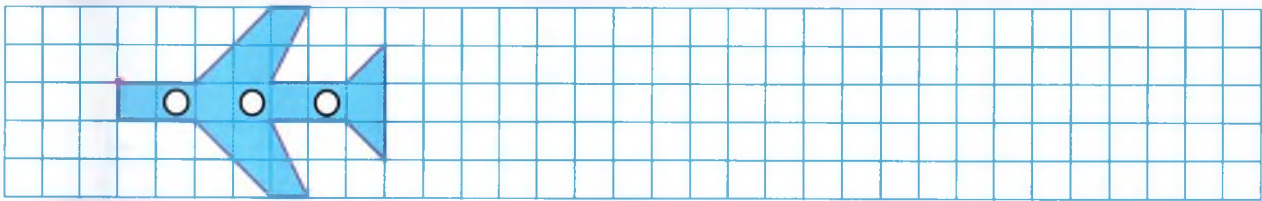
5. Jadvaldan foydalanib savollarga javob bering.

Birinchi fazogir	Y. A. Gagarin	Alan Shepard	Yan Livey
yoshi	27 yosh	38 yosh	38 yosh
fazoda bo'lgan vaqti	1 soat 48 minut	15 minut	21 soat
parvoz qilgan vaqti	12- aprel 1961- yil	5- may 1961- yil	16- oktabr 2003- yil
kasbi	kosmonavt	astronavt	taykonavt

Fazoga parvoz qilgan paytda kimning yoshi kichik bo'lgan?
Kim birinchi bo'lib parvoz qilgan?
Fazoda kim ko'p vaqt bo'lgan?

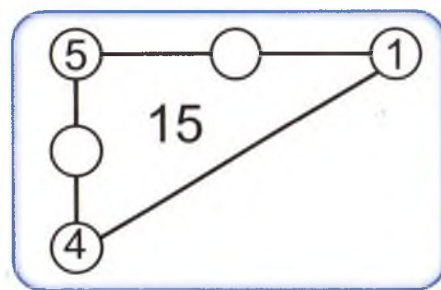

6. Samolyot rasmini katakchalar bo'yicha chizing.

73. Qavsli tarkibli ifodalar

qo'shiluvchi va yig'indi amallar tartibi

1. Hayvonot bog'ining qafaslarida yirtqich hayvonlardan 2 ta yo'lbars, 5 ta arslon va 8 ta qoplon yashaydi. Qafaslarda hammasi bo'lib nechta yirtqich hayvon yashaydi?

[illegible]

2. Hayvonot bog'ida chigirtkalarining 3 turi bor. Sherzod 12 ta qo'ng'ir, Aziza 11 ta yashil, Ulug'bek 6 ta qora chigirtka sanadi. Hayvonot bog'ida hammasi bo'lib nechta chigirtka bor?

[illegible]

Agar ifodada qavslar bo'lsa, avval qavslar ichidagi amal bajariladi, keyin qolgan amallar chapdan o'ngga tomon tartib bilan bajariladi.

Agar ifodada qavslar bo'lmasa, amallar chapdan o'ngga tomon tartib bilan bajariladi.

$$8^2 - (5^1 + 1) = 2$$

1) $5 + 1 = 6$

2) $8 - 6 = 2$

$$8 - 5 + 1 = 4$$

1) $8 - 5 = 3$

2) $3 + 1 = 4$

- ### 3. Qoidadan foydalanib hisoblang.

$25 + (13 + 11)$	$37 - (12 + 12)$
$14 - (18 - 4)$	$51 + (38 - 26)$

73. Qavsli tarkibli ifodalar

4. Odam bir minutda taxminan 20 marta, kaptar 30 marta nafas oladi. Kaptar bir minutda odamga qaraganda qancha ko'p nafas oladi?

[illegible]

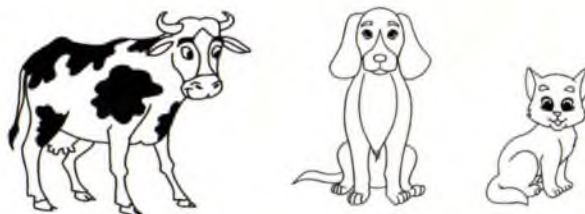
- 5. Yozuv to'g'ri chiqishi uchun qaysi sonni almashtirish kerak?**

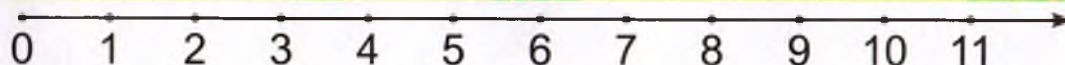
6. Hammasi bo'lib nechta shar bor? Ifoda tuzing va uning qiymatini toping.

[illegible]

7. Bu hayvonlar har xil rangda: malla, kulrang va qo'ng'ir. It bilan sigir kulrang emas. Kulrangdan chapdagi hayvon malla rangda.

- 8. Chigirtkalar o'tirgan joyni belgilang.**

Mundarija

Muqaddima.....	3
42. 11 dan 20 gacha bo'lgan sonlar.....	4
43. 11 dan 20 gacha bo'lgan sonlarning o'nlikda yozilishi	6
44. 11 va 12 sonlari.....	8
45. 13 va 14 sonlari.....	10
46. 15 va 16 sonlari.....	12
47. 17 va 18 sonlari.....	14
48. 19 va 20 sonlari.....	16
49. Sonlarni taqqoslash	18
50. Qavslar.....	20
51. Qavslar.....	22
52. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish.....	24
53. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish.....	26
54. Bir xonali sonlarni o'nlikdan o'tib qo'shish.....	28
55. Sonlarni ayirish	30
56. Sonlarni bo'laklab ayirish.....	32
57. O'nlikdan ayirish usuli.....	34
58. Yaxlit sonlar	36
59. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlar.....	38
60. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlarning o'qilishi va yozilishi.....	40
61. 21 dan 100 gacha bo'lgan sonlarning o'qilishi va yozilishi.....	42

62.	Ikki xonali sonlarni taqqoslash	44
63.	Ikki xonali sonlarni qo'shish	46
64.	Ikki xonali sonlarni qo'shish	48
65.	Ikki xonali sonlarni qo'shish	50
66.	Ikki xonali sonlarni ayirish	52
67.	Ikki xonali sonlarni ayirish	54
68.	Ikki xonali sonlarni ayirish	56
69.	Qo'shish bilan ayirish orasidagi bog'lanish.....	58
70.	Ko'p komponentli qo'shish.....	60
71.	Qo'shishning guruhlash xossasi.....	62
72.	Tarkibli ifodalar.....	64
73.	Qavsli tarkibli ifodalar	66
74.	Misol va masalalar yechish.....	68

Repyova Irina Vladimirovna

Matematika

1-sinf

II qism

Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik

"Novda Edutainment"
Toshkent – 2023

Muharrirlar:	<i>N.Gaipov, K.Girfanova, Sh.Muslimova</i>
Badiiy muharrir	<i>A.Sobitov</i>
Musahhihlar:	<i>M.Mahmadaminova</i>
Rassomlar:	<i>A.Pan, T.Daminov, E.Aganesyan</i>
Kompyuterda sahifalovchi	<i>O.Sava</i>

Nashriyot litsenziyasi AI №158. 15.09.2023-yilda original-maketdan bosishga ruxsat etildi. Bichimi 60x84 1/8. Kegli 16 n/shponli. "Arial" garniturasida. Ofset bosma usulida bosildi.

Mashinada yengil bo'rlangan (Machine Finished Coated) 80 g/m² qog'oz.

Shartli b.t. 9. Hisob-nashriyot t. 1,04.

Adadi 626 981 nusxa. Buyurtma raqami 23-506.

"O'zbekiston" NMIUda chop etildi.

